

Waarnemingen aan de Ransuil *Asio otus* op roestplaats op Texel

Hans Houtman

Ransuil die breed zit in een Zeeden in onze tuin.

Foto: H. Houtman.

Inleiding

Sinds 2004 hebben mijn vrouw en ik een bungalow in een kleinschalig bungalowpark in Oosterend, Texel. Al vrij snel kwamen wij erachter dat het park in de winter een roestplaats is voor verscheidene Ransuilen *Asio otus*. De beheerder van het park vertelde ons dat er al vijfendertig jaren uilen in de winter in het park huizen. In dit artikel beschrijf ik het leefgebied, onze waarnemingen aan gedrag en voorkomen, de prooikeuze, de Ransuil op Texel en perikelen omtrent het jachtgebied van de Ransuilen.

De roestplaats

Het park waar de uilen zich ophouden bestaat uit twintig bungalows die elk op een perceel staan van vijfhonderd à zevenhonderd vierkante meter. Aangezien het park al meer dan dertig jaar bestaat zijn er veel boomsingels met hoge bomen. Veel Noorse Esdoorn *Acer pseudoplatanus*, Es *Fraxinus excelsior*, Boswilg *Salix caprea*, Grauwe Els *Alnus glutinosa* en Hulst *Ilex aquifolium*. Een groot aantal bomen is begroeid met Klimop *Hedera helix*. In zowel de tuinen als op de gemeenschappelijke grond is er veel begroeiing. De sfeer in het park is rustig en de recreatiedruk is, vooral in de winter, erg laag. Aan de westzijde van het park liggen wat weilanden waar schapen, runderen of paarden grazen. Tevens wat percelen die gebruikt worden voor akkerbouw. Voor onze bungalow, aan de oostzijde, ligt een gebied van 6,2 ha groot dat vanaf 1999 zeer extensief begraasd wordt door eerst vier, later

drie runderen. Het zijn Schotse Hooglanders. Deze dieren worden niet bijgevoerd, het gebied wordt één keer per jaar gemaaid. Het maaisel wordt afgevoerd en het gebied wordt verder met rust gelaten. Er bevindt zich een poel in het gebied en de grondwaterstand is hoog. In de winter staan na perioden van hevige regen grote delen onder water. Ik heb er in de winter regelmatig Watersnippen *Gallinago gallinago* voedsel zien zoeken. Ook soorten als Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* en Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus* jagen regelmatig boven dit weiland. Na inventarisatie van de Zoogdierverseniging (VZZ), bleken in het gebied onder andere Noordse Woelmuizen *Microtus oeconomus arenicola*, Waterspitsmuizen *Neomys fodiens*, Aardmuizen *Microtus agrestis* en Huisspitsmuizen *Crocidura russula* voor te komen. Het terrein heeft het karakter van een kruidenrijk grasland, maar er is ook een gedeelte met een dichte vegetatie van Pitrus

Ransuil in verontruste houding.

Foto: H. Houtman.

Juncus effusus. De grondsoort is Pleistoceen dekzand. Het weiland heeft zich als een gebied met behoorlijke natuurwaarde ontwikkeld en is een uitstekend jachtgebied voor uilen.

Waarnemingsperiode

Al vrij snel zagen wij in de winter Ransuilen in onze tuin en in het park. Zowel roestend, vliegend of zittend in een boom grenzend aan het oostelijke weiland voordat zij gingen jagen. Het aantal waargenomen uilen per winterperiode varieerde van 2004 tot en met 2011 van één tot maximaal vijf. Vanaf 2004 onderzochten wij het park in de winter gemiddeld één keer per drie weken op de aanwezigheid van Ransuilen. Door te zoeken naar braakballen op de grond ging dat vrij gemakkelijk. Het bleek dat er verscheidene voorkeursplekken waren waar zij roestten. Bomen geheel of gedeeltelijk begroeid met Klimop en Zeeden *Pinus pinaster* waren in de winter erg in trek. Als de loofbomen nog in het blad waren werden deze ook wel als roestplaats gebruikt. Soms wordt een roestplaats wel een maand gebruikt. Wij hebben ook wel eens één uil in een boom zien zitten die ongeveer tien meter van een boom stond waar drie of vier uilen zaten. De vroegste waarneming na het broedseizoen was op 2 augustus 2008. Twee dieren zaten

in de avondschemer in een boom in onze tuin voordat ze gingen jagen. In 2009 was de eerste waarneming op 12 september en in 2010 op 15 oktober vliegend langs ons huis. De laatste waarneming voor het begin van het broedseizoen was 27 maart 2011 toen we nog één exemplaar in een Zeeden zagen zitten waar we twee weken daarvoor nog drie dieren elke dag konden waarnemen. Aangezien wij niet elke week op Texel zijn en de roestplaatsen wisselen is de kans groot dat we uilen gemist hebben. Concluderend: het bungalowpark is in de winter een roestplaats voor Ransuilen. In ieder geval in de periode eind 2004 tot en met maart 2011, maar volgens informatie van inwoners van Oosterend al ongeveer vijfendertig jaar.

Waargenomen gedrag

In de roestboom zien we weinig gedrag. Bij nadering van een roestboom kijken de uilen meestal wel naar de persoon die de dieren benadert. Als de dieren erg verontrust zijn maken zij zich erg smal, bij mindere verontrusting zien de dieren er veel breder uit. Opmerkelijk is dat bij benadering door mij, in geval van verscheidene dieren in één boom, het exemplaar dat op de laagste tak zat van een wat brede houding veranderde in een smalle opgerichte houding en dus vermoedelijk verontrust was. Tegelijkertijd

vertoonden de twee of drie dieren die wat hoger zaten, zo te zien geen op verontrusting lijkend gedrag. Ik vraag me af of er in de roestboom sprake is van een vorm van rangorde. In het najaar, de winter en vroege voorjaar, als de loofbomen in onze tuin die grenzen aan het oostelijke weiland kaal zijn zien we in de avondschemer regelmatig uilen zitten voordat zij gaan jagen. De dieren zijn soms wel tien minuten bezig met het poetsen van hun veren en vaak produceren ze dan nog een braakbal. Soms zien we een uil met een prooi terugkomen en deze zittend in een boom inslikken. Het tijdstip waarop de dieren beginnen met jagen komt overeen met het begin van de avondschemer. Soms zit er in een roestboom een uil de hele dag in de zon.

Prooikeuze

In 2009 en 2010 heb ik braakballen naar Richard Witte, destijds medewerker van de Zoogdiervereniging, gestuurd met de vraag of hij de inhoud wilde determineren. Dit naar aanleiding van een oproep van hem in het tijdschrift De Skor van de Vogelwerkgroep Texel, waarin hij verzoekt om braakballen op te sturen om de verspreiding van muizen op Texel beter in kaart te kunnen brengen (Witte 2007). De braakballen uit 2009 bevatten

Noordse Woelmuis, Huismuis *Mus musculus*, Bosmuis *Apodemus sylvaticus* en Dwergmuis *Micromys minutus*. In 2010 zijn Noordse Woelmuizen, Bosmuizen, jonge Bruine Ratten *Rattus norvegicus* en resten van vogels aangetroffen in de braakballen. Ik heb in 2010 ook braakballen verzameld in een periode dat er sneeuw lag. Misschien gaan de dieren juist dan over op vogels als prooi. Voous (1986) vermeldt dat het voedsel van Ransuilen voor 70-90% uit Veldmuizen *Microtus arvalis* bestaat en voor 8% uit vogels. Koning (2010) vermeldt Veldmuizen als hoofdvoedsel, soms echter de Bosmuis, aangevuld met Rosse Woelmuizen *Myodes glareolus*, Dwergmuis en spitsmuizen. In en rondom ons bungalowpark worden veel Huisspitsmuizen waargenomen. Deze worden waarschijnlijk niet door de Ransuilen op Texel gegeten. De Noordse Woelmuis vervangt waarschijnlijk de Veldmuis als hoofdvoedsel voor de Ransuil op Texel. De Veldmuis komt, tot op heden, niet op Texel voor.

De Ransuil op Texel

Koning (2010) vermeldt een concentratie van broedvogels op Texel. Hij geeft wel aan dat er in gebieden met hoge concentraties broedende vogels in Noord-Holland intensie-

De randen van het park hebben een dichte begroeiing. Vandaaruit gaan de uilen vaak jagen.

Foto: H. Houtman.

Jaar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Aantal	13	16	20	6	12	8	4	5	7	8	13	5	3

Tabel 1 - Aantal broedparen van Ransuilen *Asio otus* op Texel van 1997-2009.

ver geïnventariseerd wordt dan in de gebieden waar de concentratie broedvogels lager is. Op Texel wordt behoorlijk intensief geïnventariseerd en de resultaten daarvan zijn te lezen in het jaarverslag van de Vogelwerkgroep Texel dat vanaf 1997 elk jaar verschijnt. De aantallen broedparen van 1997 tot en met 2009 (Wassink 1998-2005), Stork (2006-'10) zijn te zien in Tabel 1. Deze getallen geven een behoorlijke daling aan die voornamelijk aan de vestiging van de Havik *Accipiter gentilis* en Buizerd *Buteo buteo* als broedvogel op Texel te wijten is (Stork 2006-'10). In de periode tussen 1962 en 1996 schommelde het aantal broedparen tussen 10 en 27 (Dijksen 1996). In 1997 broedden er 37 paar op Texel (Stork 2006-'10). Schommelingen van het aantal

broedparen kunnen samengaan met de hoeveelheid beschikbaar voedsel. In augustus 1998 hebben mijn vrouw en ik aan het eind van een dag in de omgeving van Mokbaai en Bollenkamer een Ransuil goed kunnen waarnemen. In 2007 hebben we het geluid van jonge dieren gehoord in de Dennen ter hoogte van Bleekersvallei. Over het aantal dieren op de roestplaatsen zijn iets minder gegevens beschikbaar. Andere roestplaatsen dan in Oosterend zijn bekend van de Staatsbossen, een bosje bij De Koog en van De Cocksdorp. De jaarverslagen van de Vogelwerkgroep Texel geven de aantallen van Ransuilen op winterslaapplaatsen (zie Tabel 2). In 2005 heb ik nagelaten om mijn waarnemingen aan de redactie van het Jaarverslag

Jaar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Aantal	-	-	25	-	-	2	8	18	4	14	4	3	13

Tabel 2 - Aantal exemplaren van Ransuilen *Asio otus* op Texel van 1997-2009 op winterslaapplaatsen

Het jachtgebied van onder andere de Ransuil grenst aan de roestplaats.

Foto: H. Houtman.

Roestende Ransuil overdag in de zon in een met klimop begroeide boom.
Foto: H. Houtman.

van de Vogelwerkgroep Texel door te geven. Wij hebben toen in de winter maximaal twee exemplaren gezien. In 2008 betreft het alleen dieren uit Oosterend. Waarnemingen van dieren op roestplaatsen worden over het algemeen minder gedaan. Het aantal dieren in de roestplaatsen vertoont niet dezelfde trend als het aantal broedparen. Vermoedelijk worden de roestplaatsen door zowel broedvogels van Texel als vogels uit Noord-Europa bezet (Dijksen 1996).

Bedreiging jachtgebied in Oosterend

In 2008 is door de gemeente Texel een plan gepresenteerd dat onder andere bebouwing van het natuurlijke weiland zou toestaan. Volgens de plannen zouden er een vakantiepark, woonhuizen en misschien zelfs een verbindingsweg komen. Het leefgebied van onder andere de Noordse Woelmuis, de Waterspitsmuis en het jachtgebied van Bruine Kiekendief, Blauwe Kiekendief en Ransuil dreigde te verdwijnen. Om te proberen één en ander te redden heb ik contact gezocht met de gemeente Texel en de eigenaar van de grond. Na onderhandelingen, die ongeveer twee jaar duurden, was er een nieuw plan dat vestiging van een nieuw vakantiepark mogelijk maakte, waarbij ook nog ruimte was voor de natuur. Er zouden twee zones ingericht worden als biotoop voor de beide muizesoorten met een oppervlakte van 4,2 ha. Het vakantiepark zou een oppervlakte van 2 ha krijgen. De muizenzones zouden een plas-draskarakter krijgen. Eén zone zou voor onze bungalow komen te liggen, de andere aan de westelijke zijde van het vakantiepark. De beide zones zouden met een corridor met elkaar verbonden worden.

Met name de eigenaar van de grond stelde zich op als een goede rentmeester en was bereid om tot een redelijk compromis te komen. De gemeente Texel was bereid om mee te werken aan een bestemmingsplanwijziging van agrarisch naar natuur. Eén en ander leek alle betrokken partijen een goed alternatief voor het oorspronkelijke plan. Een voordeel van het nieuwe plan was een zekere mate van continuïteit. In 2010 bleek dat de bouw van het nieuwe park meer vertraging zou oplopen. De eigenaar van de grond besloot toen om van zijn plannen voor bebouwing van het gebied af te zien en zijn plannen te realiseren op het terrein waar zijn oude vakantiepark gevestigd is. Dit jaar (2011) is het leef- en jachtgebied van bovengenoemde soorten weer veilig. Ik hoop, mochten er in de toekomst weer plannen zijn voor dit terrein, dat er dan ook wederom rekening gehouden wordt met de natuurlijke waarden van dit gebied.

Slotopmerkingen

De combinatie van oude bomen, zowel groenblijvend als begroeid met Klimop *Hedera helix*, in een rustige omgeving grenzend aan een voor Ransuilen optimaal jachtgebied, zou wel eens de reden kunnen zijn dat ons park al jaren een roestplaats is voor Ransuilen. Misschien als de predatiedruk van onder andere de Havik nog groter wordt dat de dieren ervoor zullen kiezen om in onze omgeving te gaan broeden. De Ekster *Pica pica* is in ieder geval als broedvogel in onze tuin verschenen zodat er nestgelegenheid ontstaat. In het verleden hebben waarschijnlijk wel Ransuilen in deze omgeving gebroed volgens inwoners van

Voordat de uilen gaan jagen zitten ze vaak in de bomen aan de rand van het jachtgebied. Hier roesten zij niet.
Foto: H. Houtman.

Oosterend, die het geluid van takkelingen gehoord hebben (Visch persoonlijke mededeling). Als jarenlange roestplaats is het gebied

in ieder geval belangrijk voor de Ransuil op Texel. Verder bedank ik Richard Witte voor het onderzoeken van de braakballen.

■ H. Houtman, Olmenhof 32, 6951 MV Dieren of 'De Velduil', Koningsweg 46, 1794 HR Oosterend, Texel, (0313) 42 16 29, e-mail: h.houtman9@chello.nl of: houtmanh@hetrhedens.nl.

LITERATUUR:

- Koning, F. (2010):** In Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels 2005- 2009, redactie K. Scharringa et al. Samenwerkende vogelwerk-groepen Noord-Holland en Landschap Noord-Holland.
- Dijksen, A. (1996):** Vogels op het Gouwe Boltje. Langeveld & De Rooy. Den Burg, Texel.
- Stork, V. (2006-'10):** Ornithologisch jaarverslag Texel 2005-2009. Vogelwerkgroep Texel. De Cocksdorp, Texel.
- Voous, K. H. (1986):** Roofvogels en Uilen van Europa. Brill en Backhuys, Leiden.
- Wassink, A. (1998-2005):** Ornithologisch jaarverslag Texel 1997-2004. Vogelwerkgroep Texel. De Cocksdorp, Texel.
- Witte, R. (2007):** Verspreidingsonderzoek naar prooidieren en uilen op Texel. De Skor 26(1):8-11.

Het jachtgebied gezien vanuit Oosterend.

Foto: H. Houtman.